

Plukovník doc. Ing. Jaroslav Kolář, CSc.
plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.

VELENÍ VOJSKŮM V OBRANNÉ OPERACI

Základním požadavkem, který ukládá vojenskopolitická linie KSČ, je zabezpečení nepřetržitě bojové a mobilizační pohotovosti vojsk ČSLA. V podstatě jde o udržování vojsk ve stavu vysoké bojové pohotovosti, tj. připravenosti za všech okolností, v každé době, rychle a organizovaně všemi silami i prostředky vést úspěšnou bojovou činnost při odražení agrese za současného mobilizačního a operačního rozvinutí.

Bojová činnost může být úspěšná především při uplatňování efektivního velení vojskům, které představuje cílevědomý vliv velitelů i štábů na přípravu a organizaci operace (boje). Proto soudobé velení vojskům musí zabezpečovat nepřetržitou a re-

álnou informovanost, všestranné objektivní hodnocení situace, kvalifikované, zdůvodněné rozhodování, včasné doručování úkolů vojskům a účinnou kontrolu.

Velení vojskům v obranné operaci se organizuje a řeší s cílem neefektivnějšího využití sil i prostředků, které jsou k odražení útoku (agrese) nepřítele a k vytvoření podmínek pro postupných přechod do útoku. Charakter úkolů velení, metody práce velitele i štábu, budou vyplývat z charakteru bojových úkolů v obranné operaci a podmínek přechodu vojsk do obrany. Velení vojskům v obranné operaci v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk bude mít některé zvláštnosti — viz **tabulku 1**.

Tabulka 1

Řeší se doplnění vojsk na základě proniknutí signálu daného stupně bojové pohotovosti	Některé zvláštnosti velení vojskům v obranné operaci v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí	Je organizováno zaujímání výchozích prostorů a prostorů rozmístění míst velení za současně probíhajícího procesu přípravy i organizace operace
Organizuje se vyvážení vojsk do určených prostorů		Velení se člení do několika oblastí řízení (mobilizační rozvinování vojsk, zaujímání operační sestavy apod.)
Připravuje a organizuje se přesun vojsk do určených prostorů k dosažení pohotovosti pro plnění bojových úkolů		Mobilizační rozvinutí se stává základním předpokladem pro operační rozvinutí vojsk na daných směrech
Je uskutečňována činnost vojsk i štábů podle zpracované dokumentace, která vyžaduje upřesnění na základě konkrétní situace		Bojovým poplachem je narušen mírový systém velení, který se kvalitativně přizpůsobuje novým podmínkám přechodu vojsk na válečný stav
Dochází k realizaci opatření operačního maskování		

Velitelé a štáby musí řešit souběžně několik úkolů. Musí zplánovat obrannou operaci, udělat rekognoskaci i organizaci součinnosti, současně řídit doplnění útvarů (svazků) a organizovat jejich přípravu na boj.

Velení jako cílevědomá činnost velitele a štábu aktivně působí na vytváření uskupení vojsk, na směrech podle předpokládané činnosti nepřítel, a zahrnuje uskupení vojsk

- která se brání na hlavním směru,
- na dalších směrech,
- protiúderná uskupení a rovněž vytvořená uskupení raketového vojska, dělostřelectva, letectva, vojska PVO, speciálních vojsk a týlu.

To vše z hlediska systému velení vyžaduje, aby k organizovanému zaujetí operační sestavy, vytvoření požadovaného uskupení vojsk k odražení nepřátelské agrese a vedení operace na počátku války v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk byla plánována a připravena základní opatření tak, aby bez složitého manévru bylo možné přejít k vedení obranné operace v počátečním období války, v některých případech i se sníženými počty sil a prostředků.

Základní opatření přípravy operace musí být společná. To se týká především uspořádání a zaujetí pásma příkrytí státní hranice, hlavního pásma obrany, prostorového rozmístění ostatních prvků operační sestavy, míst velení, vybudování spojovací soustavy, přípravy prostředků automatizace, organizace pořádkové služby i všestranného zabezpečení vojsk k vedení úporné obrany.

K tomu je nezbytné, aby štáby svazů důsledně zpracovaly Kalendářní plán přípravy operace. Mimo to je nutné zpracovat všechna nezbytná opatření do Plánu přechodu z mírového na válečný stav. Ten by měl v sobě zahrnovat časovou návaznost přípravy velitelů a štábů, jejich doplnění na válečné počty. Dále musí zahrnovat činnost všech podřízených svazků a útvarů od doplnění přes bojové stmelení až po dosažení plně bojové pohotovosti k plnění bojových úkolů v operační sestavě.

Systém velení vojskům v obranné operaci v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk bude tvořen orgány velení, místy velení, spojovací soustavou a prostředky automatizace.

Velení vojskům v těchto zvláštních podmínkách nedokončeného mobilizačního

i operačního rozvinutí vojsk organizuje náčelník štábu vševojskového svazu podle pokynů velitele a nadřízeného štábu. Zpravidla budou orgány velení řešit tato hlavní opatření:

- upřesnění plánu obranné operace (zpracování nového plánu),
- rekognoskace, organizace součinnosti na jednotlivých obranných pásmech a na stanovených směrech protiúderu,
- stanovení úkolů orgánů velení pro přípravu a vedení obranné operace,
- příprava a rozvíjení systému velení v počátečním období do napadení a v průběhu odražení agrese,
- intenzivní sběr a proces zpracovávání informací,
- zpracování kalendářního plánu, rozpočtů a kalkulací,
- plánování změn prostorů rozmístění a zabezpečení vzájemné zastupitelnosti míst velení,
- příprava a organizace všestranného zabezpečení operace,
- zabezpečení odolnosti velení za použití ZHN a prostředků REB,
- organizace ochrany a obrany míst velení a spojovacích uzlů,
- příprava a organizace odstraňování následků použití ZHN (obnovy narušeného velení vojskům),
- organizace pořádkové služby,
- zabezpečení účinné kontrolní činnosti,
- upřesnění metodik práce velitelů a štábů.

Činnost velitele, štábu i dalších orgánů velení bude podmíněna konkrétními úkoly vojsk a ovlivněna situací, ve které může být zahájena nebo vedena operace. Úsilí orgánů velení musí v situaci nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk směřovat k plnění rozhodujících úkolů — viz **tabulku 2**.

Činnost velitele a štábu vševojskového svazu ve velení vojskům po obdržení operační směrnice nebo nařízení pro přechod vojsk do obrany bude probíhat podle zpracované metodiky práce v obvyklém pořadí, tj. ujasnění úkolu, zhodnocení situace, přijetí rozhodnutí a organizace přípravy vojsk k obraně. Stáb připravuje podklady veliteli pro přijetí rozhodnutí, zpracovává rozhodnutí, plánuje operaci, předává úkoly vojskům a kontroluje jejich činnost při realizaci všech opatření (úkolů) přípravy obranné operace.

Tabulka 2

Zjišťování hlavního uskupení nepřítele a odhalení zámyslu jeho činnosti	Úkoly ve velení vojskům v období nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk	Příprava, organizace a vedení manévru silami i prostředky na ohrožené směry
Stálá znalost rozmístění, stavu a bojeschopnosti vlastních vojsk		Příprava, organizace a řízení protitůderu
Průběžné upřesňování úkolů vojskům na základě změn v situaci na každém směru možného útoku nepřítele		Organizace všestranného zabezpečení operace (bojové činnosti vojsk)
Organizace komplexního jaderného a palebného ničení		Rekognoskace terénu a prostorů rozvinutí míst velení
Organizace ničení cílů prvního pořadí		Organizace pořádkové služby
		Opatření operačního maskování
		Příprava a organizace součinnosti vojsk po směrech a v jednotlivých prostorech

Obsah a metody práce velitele vševojskového svazu včetně štábu i ostatních orgánů velení v procesu přípravy obranné operace v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk, budou podmíněny charakterem uložených úkolů, podmínkami přechodu vojsk do obrany, dobou pro přípravu operace, sladností orgánů velení a dalšími faktory.

Zvláštní požadavky v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk jsou kladeny na činnost skupiny pro řízení zaujímání operační sestavy. Zvyšují se požadavky i na vzájemnou součinnost uvnitř štábu, ale také ve směru k nadřízenému štábu.

Operační rozvinutí vojsk vševojskového svazu zahrnuje:

- uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti, jejich přeskupení a zaujetí operační sestavy,
- zaujetí operační sestavy letectva,
- rozvinutí sil a prostředků operačního, speciálního technického a týlového zabezpečení,
- rozvinutí systému velení.

V podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk nabývá na významu operační příkrytí k odrazení překvapivého napadení, k udržení nejdůležitějších čar a prostorů v příhraničních částech ČSSR. V podstatě jde o zabezpečení uvedení vojsk do plné bojové poho-

tovosti, jejich rozvinutí a organizované sazazení do sražení.

U vševojskového svazu se zpravidla vylučuje skupina pro řízení zaujímání operační sestavy, která může být ve složení:

- zástupce velitele,
- zástupce náčelníka štábu,
- zástupce náčelníka operačního oddělení, s ním 2 až 3 starší důstojníci operačního oddělení,
- zpravidla ve skupině budou dále zařazeni důstojníci oddělení druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb,
- vyčleněné prostředky spojení a speciálního spojení.

V současné organizační struktuře systému velení se jeví výhodné, aby tento úkol byl řešen prostředky a silami představeného místa velení (PMV).

Podle situace mohou vojska zaujímat operační sestavu k zabezpečení různých směrů současně nebo postupně. Skupina pro řízení zaujímání operační sestavy zahajuje činnost na zvláštní rozkaz. Je nutné respektovat zásadu, že zaujetí operační sestavy musí být uskutečněno v čase, který vytvoří nejen předpoklad pro úspěšné odražení agresora, ale i utajení zámyslu, aby se zabránilo raketovému, leteckému či jinému úderu nepřítele. Činnost skupiny bude záviset především na podmínkách mírové dislokace vojsk, na stupni jejich bojové pohotovosti, charakteristice

prostoru válčiště a konkrétních podmínkách nepřítele v daném prostoru před zahájením agrese. Zaujímání operační sestavy bude jiné v období zvýšeného ohrožení a jiné při zahájení agrese nenadálým napadením.

V období zvýšeného ohrožení mohou vojska určená do pásma příkrytí zaujímat stanovené prostory a postavení v době, kdy hlavní síly vševojskového svazu jsou uváděny do vyšších stupňů bojové pohotovosti. Opatření musí být uskutečněna s potřebným předstihem a organizovaně. Velení skupinou řízení rozvinutí operační sestavy tak zabezpečuje, že vojska včas a skrytě zaujmou stanovené prostory (postavení). Některé svazky a útvary mohou zaujímat prostory přímo z posádek po předchozím uvedení do plné bojové pohotovosti nebo po skrytém zmobilizování na zvláštní rozkaz. Metodika práce skupiny řízení může být tato:

— v prvním pořadí se plánuje a řídí vyvádění vyčleněných vojsk do pásma příkrytí s posilovými prostředky, průzkumné orgány, síly a prostředky radioelektronického boje (REB), protivzdušné obrany (PVO), raketového vojska (RV) a dělostřelectva divizí, armády, popřípadě frontu předsunované do pásma příkrytí, útvary ženijního vojska, silniční pořádkové služby a určená místa velení,

— ve druhém pořadí řídí vyvádění svazků a zaujímání hlavního pásma obrany s vyčleněnými posilovými prostředky, svazky, útvary druhů vojsk a speciálních vojsk prvosledových armád a jejich velitelská stanoviště, velitelská stanoviště prvosledových armád,

— ve třetím pořadí řídí vyvádění svazků na další pásma obrany, tj. druhosledové svazky, útvary vševojskové zálohy, týlové útvary a zařízení, vojskové zálohy i ostatní síly a prostředky, které zaujímají operační sestavu vojsk v obraně.

Při zahájení agrese nenadálým napadením musí být vyvádění vojsk připraveno tak, aby výchozí prostor mohl být zaujímán současně všemi hotovostními silami na široké frontě. Skupina řízení rozvinutí se soustřeďuje na sledování (řízení) činnosti vyčleněných vojsk do pásma příkrytí, která z posádek zahajují přesun do pásma příkrytí, z chodu se rozvíjejí na plánovaných postaveních a ve stanovených prostorech. Podobně určené svazky a útvary hlavních sil mohou být zasazeny k odražení agrese po přesunu přímo z posádek nebo z prostorů cvičení. Jestliže vojska nebudou schopna zaujmout plánované prostory k vedení obranné operace, musí

být připravena odrážet agresora střetným sražením, nebo přejít do obrany i v neplánovaných prostorech. Organizace velení se tím značně ztíží.

Součinnost uvnitř štábu, ve směru k nadřízenému a podřízeným, bude ovlivňována situací vojsk při zahájení války, která se může vyznačovat tím, že část

— vojsk podle předurčení bude plně bojeschopná a rozvinuta na daném směru, v určených prostorech,

— může dokončovat mobilizaci a být na přesunech nebo v pohotovosti k přesunu do určených prostorů,

— pokračuje v mobilizaci a připravuje se k plnění plánovaných úkolů.

Mimořádnou pozornost musí velitelé a štáby věnovat organizaci součinnosti mezi vševojskovými útvary, raketovým vojskem, dělostřelectvem a letectvem. Časově i prostorově musí být upřesněny otázky minování a zřizování zátarasů všeho druhu. Požadavek na nepřetržitost součinnosti vzrůstá.

Vzhledem k určitým zvláštnostem obranné operace, vedené v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk, dojde ke změnám rozvinutí míst velení. Bude docházet i k přípůsobením organizace práce orgánů velení ve vytvořeném systému míst velení svazů (svazků).

K zabezpečení velení v těchto podmínkách se budou rozvíjet:

- velitelská stanoviště,
- záložní velitelská stanoviště,
- pomocná velitelská stanoviště,
- týlová velitelská stanoviště.

Budou využívána stacionární zodolněná místa velení i pohyblivá polní místa velení. Stacionární, která jsou chráněna, vyhovují předurčení pro velení při uvádění vojsk ze stálé do vyšších stupňů bojové pohotovosti a zaujímání operační sestavy.

V podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk a obsazení polních pohyblivých a stacionárních zodolněných míst velení se řeší podle předem zpracovaného bojového rozdělení.

Musí se počítat s tím, že štáby budou plnit několik operačních úkolů souběžně. Zpravidla to bude:

- uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti,
- mobilizační doplňování vojsk a techniky,

- odkonzervování techniky a její příprava k bojovému použití,
- opatření ke sladění štábů,
- uskutečnění první a druhé etapy bojového smíření.

Těžiště práce velitele a štábu musí být přitom zaměřeno na včasné a úplné zplánování obranné operace a přípravu k protiúderu.

V neposlední řadě to bude postupně a skrytě zaujetí operační sestavy k vedení obranné operace a budování obranných postavení, které musí rovněž řídit příslušníci štábu.

Proto je nezbytné rozdělit příslušníky štábu do dočasných pracovních skupin. Organizátorská a řídicí práce hlavních funkcionářů musí být vysoce efektivní. Je zapotřebí nahradit rutinní práci prostředky automatizace a pracovníky štábu využít k tvůrčí činnosti.

V období přípravy i vedení obrany v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk je vytvořena příznivá situace pro efektivní využívání prostředků automatizace. Vliv prostředků automatizace si vynucuje:

- věnovat vyšší pozornost obsahu metodik práce velitelů a štábů v důsledku měnící se dělby práce uvnitř štábu (v systému velení vojskům),

- tvůrčím způsobem využívat k zefektivnění práce ve štábech získaných časových rezerv,

- širší využívání výpočetní techniky k uchování informací, zobrazení požadovaných údajů na displeji pro období přechodu z mírového na válečný stav, pro organizované, plynulé, rychlé vyvedení osob a vyvezení bojové techniky po bojovém poplachu z míst stálé dislokace,

- efektivnější využívání automatizačních techniky pro zpracování a přenos (doručení) dokumentů velení vojskům při přípravě i v průběhu operace,

- stanovení formy a obsahu bojové dokumentace z hlediska její operační použitelnosti, aby pružně zabezpečovala velení v období přípravy i vedení obrany v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk,

- širší integraci informací k zabezpečení rozhodování ve všech souvislostech probíhající a měnící se situace.

Optimálnost rozhodnutí, to je v dané situaci nejúčelnější využití sil a prostředků k úspěšnému řešení stanoveného úkolu, není možné zabezpečit jen intuicí velitele, jeho zkušenostmi a znalostmi, ale i kalkulacemi, které dovolují efektivně, včas a ekonomicky využít síly a prostředky v boji, vybrat z několika variant tu nejméně výhodnější a ohodnotit pravděpodobné výsledky její realizace.

Odtud je možné vyvodit závěr, že nejdůležitější změna v obsahu procesu velení a v první řadě v přijetí rozhodnutí spočívá ve značném zvětšení množství výpočtů k doplnění čistě logických hodnocení účelnosti té nebo jiné varianty řešení. Nelze připustit, aby byla přijímána rozhodnutí s pomocí hrubých odhadů „od oka“, bez všestranného zvážení situace, terénu, apod., jak to někdy bývá při našich cvičeních.

Další zdokonalení velení vojskům souvisí s nezbytností širokého použití výpočetní techniky k taktickým a operačním výpočtům. Již nyní je možné pomocí výpočetní techniky stanovit poměry sil, hodnotit bojové možnosti vytvářených uskupení a optimálně rozdělovat síly a prostředky, uskutečňovat výpočty možných ztrát osob a bojové techniky v průběhu bojové činnosti, hodnotit efektivnost jaderných úderů, řešit úkoly v ženíjním a týlovém zabezpečení boje i operace. Ve využívání operačně taktických úloh byly v poslední době získány velmi dobré zkušenosti se souborem úloh ARMIS na operačním stupni a DIVKOT na taktickém stupni.

Závěrem je možné říci, že je nezbytné zvyšovat bojovou pohotovost štábů, spojovacích jednotek a zabezpečovacích jednotek na všech stupních. Ať začne válka za jakékoli situace, ať jsou svazkům a útvarům stanoveny jakékoli úkoly, vytvořený systém velení musí pracovat přesně a zabezpečit včasný přechod vojsk z mírového na válečný stav a jejich organizované zasažení do boje. Zatímco přechod vojsk z mírového na válečný stav může trvat několik dnů, tak přechod systému velení bude třeba uskutečnit okamžitě. To je požadavek dne.